

**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ
В РЕГІОНАЛЬНИХ
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ**

Стражнікова Інна Василівна

доктор педагогічних наук, професор,

Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника

inna.strazhnikova@pnu.edu.ua

Цілеспрямований розвиток, професійне та наукове становлення особистості неможливе без визначення соціокультурних цінностей суспільства. Значну роль у вирішенні цих проблем відіграє освіта. В освітньому просторі людина заглиблюється в етнічну культуру свого народу, пізнає національну самобутність регіону, а через них залучається до світової загальнолюдської культури.

Універсальну систему координат для всебічного вивчення і реконструкції процесу нарощування історико-педагогічних знань про розвиток освітніх та виховних процесів і явищ у регіонах України забезпечує додержання таких основоположних методологічних принципів й вимог до дослідної роботи:

- об'єктивності - передбачає всебічний підхід до вивчення закономірностей розвитку історико-педагогічних процесів, явищ, подій через призму їхньої сукупності, внутрішньої суперечливості й багатогранності, типовості й винятковості. Він націлює інтелектуальну роботу дослідника з його творчим індивідуалізмом й особистісно орієнтованим світоглядом на неупереджений підбір і оцінку фактів та зобов'язує давати доказові, обґрунтовані висновки. Додержання цього принципу має особливе значення для проведення історіографічного дослідження, яке передбачає «подвійну суб'єктивізацію» пізнавального процесу, адже вчений-історіограф має справу не з «первинними», а «вторинними» джерелами у вигляді наукових праць, що являють результат науково-суб'єктивної роботи інших науковців;

•історизму - передбачає додержання конкретно-історичного підходу при проведенні дослідно-аналітичної роботи, що спонукає враховувати сукупність соціальних, політичних, культурних, етнонаціональних та інших чинників, які детермінують виникнення, становлення і розвиток як окремих суспільно-педагогічних феноменів, так і підходи науковців щодо їх осмислення й оцінювання. Аналіз наукових праць у контексті пануючих суспільно-політичних процесів дозволяє глибше проникати в їхній зміст, розуміти детермінізм і динамізм історіографічного процесу загалом;

•системності, по-перше, орієнтує на комплексне осмислення історико-педагогічних знань та виявлення рівня дослідженості окремих тем і проблем на загальному тлі й у порівнянні з іншими; по-друге, дозволяє розглядати історію розвитку історико-педагогічної науки як цілісний процес зі всіма взаємопов'язаними складовими - творчістю окремих учених, діяльністю наукових осередків і навчальних центрів тощо; по-третє, виявляє загальну детермінованість між розвитком наукової теорії і практикою, між результатами досліджень та їхніми суспільними наслідками тощо;

•всебічності і цілісності, по-перше, застерігає дослідника від упередженого ставлення до будь-якого наукового доробку та однобічності й суб'єктивності в його оцінці; по-друге, зобов'язує виявляти і вивчати всі джерела, що відображають поступ історико-педагогічної науки загалом та внесок у її розвиток окремих діячів, наукових шкіл, з'ясовувати рівень дослідженості окремих наукових проблем, тем, напрямів; по-третє, спонукає додержуватися концептуальної єдності дослідження, котра полягає у виробленні і послідовній реалізації авторської концепції, що запобігає еkleктичному нагромадженню фактів та репродукції нелогічних, суперечливих підходів й оціночних характеристик;

•наступності, спадковості - мають особливо важливе значення для розвитку історіографії, яка в науковому просторі виступає чинником утримання усього нагромадженого досвіду, його збагачення позитивними досягненнями.

Застосування цих принципів забезпечує зв'язок нових знань із доробком попередників, увиразнює новизну кожної чергової праці [1, с. 19-21].

Без знань з наукової методології неможливо провести грамотне, ґрунтовне, аналітичне історико-педагогічне та історіографічне дослідження. Такі якісні характеристики науково-інтелектуального процесу забезпечує методологічна культура, яка, з одного боку, полягає в умінні критично аналізувати доробок попередників, творчо застосовувати нагромаджений ними науковий досвід у вигляді певних концепцій, норм і методів пізнання, а, з іншого, полягає в умінні вченого аналізувати і критично ставитися до результатів власної наукової діяльності.

Вихідним всепроникаючим компонентом будь-якого наукового дослідження та стрижнем його методологічної культури є науковий інструментарій, який складається з категоріально-понятійного апарату й наукових методів, що забезпечують проведення усього комплексу дослідних операцій - від пошуково-евристичної роботи до конструювання внутрішньої структури дослідження, його наповнення відсепарованим фактографічним матеріалом до аналітичних висновків та формулювання теоретичних положень і прикінцевих висновків.

Такий зріз має значний пізнавальний потенціал, адже дозволяє, по-перше, рельєфніше з'ясувати тенденції й здобутки історико-педагогічної науки на локальному рівні (в межах регіону, області, окремого наукового осередку); по-друге, глибше проаналізувати ступінь дослідженості регіональних освітньо-виховних проблем; по-третє, деталізувати, увиразнити уявлення про особливості інституціоналізації педагогічної науки та детермінованість регіональних досліджень не лише «глобальними» (державними, європейськими), а й специфічними «місцевими» етнокультурними чинниками; по-четверте, збагачуючи поліваріантність національної історико-педагогічної науки, він знімає маргіальну меншовартість «периферійних учених», які починають розробляти не лише регіональні, а й загальні теоретико-концептуальні питання. Ці та інші тенденції фокусує ще одне майже

синонімічне поняття «історико-педагогічна регіоналістика», яке передусім вказує на наявність різнотипної наукової історико-педагогічної літератури (монографії, дисертаційні дослідження, окремі статейні публікації тощо).

Таким чином, нагромаджений вітчизняною та зарубіжною наукою масив знань, ідей, теорій, поглядів дає достатньо чітке розуміння суті та змісту методології історико-педагогічної науки, її основоположних принципів і функцій, наукового інструментарію та категоріального апарату. Попри їх дискусійний характер та потребу подальшої розробки, напрацьовані дефініції базових понять педагогічної науки й тлумачення її складових, розуміння предметного поля та взаємозв'язків з іншими галузями гуманітарних знань, а також рівень розробки конкретних методів наукового пізнання дають необхідне підґрунтя для здійснення виваженого, всебічного аналізу сукупності наукової літератури різних часових проміжків з комплексу проблем історії розвитку освіти, навчання і виховання у регіонах України [1, с. 41].

ЛІТЕРАТУРА

1. Стражнікова І. В. Розвиток педагогічної науки в дослідженнях Західного регіону України другої половини ХХ – початку ХХІ століття: історіографічний контекст. *Монографія*. Івано-Франківськ : НАІР, 2015. 616 с.